

RÖVIDÍTÉSEK ENCIKLOPÉDIÁJA

12000 MAGYAR ÉS IDEGEN NYELVŰ RÖVIDÍTÉS,
MOZAIKSZÓ FELOLDÁSA ÉS MAGYARÁZATA

A MAGYAR NYELV KÉZIKÖNYVEI XXIII.

Sorozatszerkesztő

KISS GÁBOR

BICSÉRDY GÁBOR

RÖVIDÍTÉSEK ENCIKLOPÉDIÁJA

12000 MAGYAR ÉS IDEGEN NYELVŰ RÖVIDÍTÉS,
MOZAIKSZÓ FELOLDÁSA ÉS MAGYARÁZATA

TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST

Lektor
ASZTALOS GYÖRGY

A szerkesztésben közreműködött
JÁKFALVI ANIKÓ, KISS GÁBOR ÉS SZABÓ MIHÁLY

ISSN 1589-4371
ISBN 978 615 5219 13 9

Kiadja a TINTA Könyvkiadó, Budapest
Első kiadás: 2012

© Bicsérdy Gábor, 2012
© Tinta Könyvkiadó, 2012

A kiadásért felel
a TINTA Könyvkiadó igazgatója
Műszaki szerkesztő: Bagu László, Heiszer Erika
Borítóterv: Temesi Viola

Minden jog fenntartva.
A mű sem részleteiben, sem egészében nem reprodukálható semmilyen eljárással
a jogtulajdonos előzetes engedélye nélkül.

ELŐSZÓ

Mindnyájan érezzük, hogy napjainkban egyre több rövidítést és mozaikszót használunk. Ennek okát egyrésztől felgyorsult világunkban kereshetjük, másrésztől a nagyszámú rövidítés felbukkanásának az az oka, hogy a tömegesen megjelenő újabb és újabb technikai eszközök, vizsgálati módszerek, eljárások, szervezetek és közgazdasági fogalmak stb. szabatos, egyértelmű megnevezése már csak többszavas kifejezéssel lehetséges, és épp a gyors információátadás érdekében ezeket az új, gyakran igen hosszú kifejezéseket célszerű rövidítve használni.

Természetesen korábban is voltak rövidítések nyelvünkben, pl.: MÁV, Mahart, HÉV, Közért, ÁPISZ, FTC, MTK, KRESZ. Ezek a rövidítések azonban évtizedek alatt oly mértékben beépültek a köztudatba és a nyelvhasználatba, hogy szinte közzsóként új életre keltek nyelvünkben, hiszen volt idejük széles körben ismertté válni. A 21. század elején azonban szükség van *Rövidítések enciklopédiájára*, amely értelmezi és megmagyarázza a nagyszámú és gyorsan felbukkanó rövidített nyelvi alakokat. Természetesen idő- és helykímélő módon nemcsak a magyar nyelv él szavak, szókapcsolatok rövidítésével, hanem az idegen nyelvek is. Mivel a tudományok és a technika, technológia fejlődésében élen járó országok angol nyelvűek, illetve a nemzetközi kommunikáció nyelve mára szinte kizárólagosan az angol, érthető, hogy az angol nyelvben születik a 21. század elején a legtöbb rövidítés, és ezek aztán szinte az egész világon elterjednek.

A TINTA Könyvkiadó *Rövidítések enciklopédiájának* megjelenését többéves gyűjtőmunka előzte meg. Az összeállítás nagyságára jellemző, hogy 67 szakterületről 12 150 rövidítést tartalmaz és dolgoz fel. A legtöbb rövidítést a következő területekről, illetve témakörökből találjuk: orvostudomány, szervezet-egyesület, vallás, földrajz, folyóirat, politika, informatika.

A néhány éve felbukkant „SMS-nyelvből” 130 adat került szótározásra és értelmezésre: ír6sz, mléxm, QK stb. A gyűjteményben megtalálhatók az új, csupán néhány éves rövidítések mellett a régebbi, tradicionálisak is, mint pl.: FÉG, ONCSA, szmk.

A közreadott rövidítések közül 5320 magyar, a fennmaradó 6830 pedig idegen nyelvű. A magyar adatok számát sorrendben követi az angol és a latin nyelvből jövő többszavas kifejezések rövidítéseinek a csoportja. A következő nyelvekből találunk a *Rövidítések enciklopédiájában* tiznél több címszót:

magyar: 5320
angol: 4210
latin: 1140
francia: 317
német: 205
görög: 173

olasz: 85
spanyol: 74
román: 52
orosz: 44
cseh: 18
portugál: 18

szerb: 16
arab: 15
holland: 12
svéd: 12

A gyűjtőmunkát követő aprólékos ellenőrzés és szerkesztés során a szócikkek egységes szerkezetet kaptak. A szócikkek felépítése a következő:

1. A rövidítés – félkövéren szedve, talpatlan betűtípusból;
2. A rövidítés feloldása;
3. A rövidítés nyelve vagy forrásnyelve – dőlt betűtípussal szedve;
4. A fogalom szakterülete – dőlt betűtípussal szedve;
5. A rövidítés kifejtése, magyarázata – előtte minden esetben \diamond jel áll és általában az idegen nyelvű rövidítés magyar feloldásával kezdődik.

A magyar szótárirodalom igen kevés korábban megjelent rövidítésszótárral rendelkezik, így csak néhány magyar előzményre és mintára támaszkodhatott a *Rövidítések enciklopédiájának* összeállítója, ezért volt szükség széles körű anyaggyűjtésre. A most közreadott munka a kevés magyar előzményből is kiemelkedik azzal az újdonságával, hogy nemcsak kifejti, feloldja a vastag betűs rövidítést az eredetileg rövidített szó vagy szavak teljes megadásával, hanem néhány sorban tájékoztat is arról, hogy az adott rövidítés milyen fogalmat takar. Ezt a jelen gyűjtemény nevében az „enciklopédia” szóval jelöltük.

Példák a *Rövidítések enciklopédiájának* szócikkeire:

EMKE Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület *egy* \diamond Tevékenysége: a romániai magyar közművelődési élet koordinálása, önszerveződő egyesületek ösztönzése, szakszövetségek létrehozása, támogatása (kórusmozgalom – Romániai Magyar Dalosszövetség, képzőművészet – Barabás Miklós Céh, népművészet, könyvtármozgalom – Heltai Alapítvány, néptáncmozgalom – Romániai Magyar Táncszövetség).

a rövidítés feloldása

a rövidítés

a rövidítés kifejtése, magyarázata

SDI Strategic Defense Initiative *angol; űrh, had* \diamond Stratégiai Védelmi Kezdeményezés. Az USA-ban Reagan elnök vetette fel 1983-ban. Lényege, hogy elsődlegesen az űrbe kell fegyverekből álló réteges védelmi pajzst kialakítani.

a rövidítés nyelve

a fogalom szakterülete

EMMS Electronic Mail and Message System *angol; inf* \diamond Elektronikus levél- és üzenettovábbító rendszer.

r *rádiusz latin; geom* \diamond A kör sugara. A kör a sík azon pontjainak összessége, amelyek egy adott ponttól (a középponttól) adott távolságra vannak. Ezt az adott távolságot nevezik a kör sugarának.

UCTE Union for the Coordination of the Transmission of Electricity *angol; szöv* \diamond Áramszállítási Koordináló Unió. Nyugat-európai

villamosenergia-rendszer. Az európai együttműködő villamosenergia-rendszer irányító társaságainak szövetsége, amelyben Magyarország 2001 óta már teljes jogú tagként képviselteti magát. Legfontosabb feladata, hogy a szinkron együttműködő rendszerek folyamatosan, biztonságosan és megbízhatóan működjenek.

A 12150 rövidítés ábécérendben követi egymást az enciklopédiában. Mivel a rövidítések nagyobb része idegen nyelvből való, nem a szabványos magyar ábécébe sorolást alkalmaztuk. 1. Megtartottuk az *a-á* és az *e-é* betűk egyenértékét. 2. Azonban nem alkotnak külön részt a *cs*, *ny*, *sz*, *ny* és *zs* betűvel kezdődő magyar szavak, hanem besoroltuk őket a *c*, *n*, *s* és *z* betűs idegen rövidítések közé. 3. Az *o-ó* és az *ö-ő*, illetve az *u-ú* és az *ü-ű* betűkkel kezdődő rövidítések külön-külön, 4 részben foglalnak helyet. 4. Praktikus szempontból a rövidítések belsejében elhelyezkedő *o-ó-ő-ö* betűket azonos értékűeknek vettük, és ugyancsak így jártunk el az *u-ú-ü-ű* karakterek esetében is.

Mind a magyar, mind az idegen nyelvi rövidítések írásmódja igen sok esetben ingadozó. Elég utalnunk a következetlen egybe- és különírásra (a szóbeljeji szünetek alkalmazására), illetve a rövidítés végén vagy a rövidítésben a betűk között használt pont sokféle alkalmazására. Elvünk szerint, amennyiben nincs rögzített alakja a rövidítésnek, a *Rövidítések enciklopédiájába* az egyszerűbb írásmódú alakot vettük fel.

Az eredményes használatot a kézikönyben 1100 utalás segíti. Ezek a szócikk végén helyezkednek el, és → karakter vezeti be őket. Ez azért szükséges, mert egy-egy fogalomnak esetleg több rövidítése is közkeletű, illetve korábban másképp nevezték.

g gramm *görög; fiz* ◇ Súlymérték, a súly alapegysége a CGS-rendszerben. 1 cm³ 4 °C hőmérsékletű víz súlya: 1 gramm egyenlő 1/1000 kg. → gr

SZTE Szegedi Tudományegyetem *okt* ◇ Felsőoktatási intézmény Szegeden. → JATE

A *Rövidítések enciklopédiáját* ajánljuk azoknak, akik kíváncsiak arra, hogy egy-egy rövidítés vagy mozaikszó mit is jelent, és tájékozódni kívánnak arról, hogy egy-egy rövidítés mögött pontosan milyen fogalom is rejlik. Biztosak vagyunk benne, hogy e tudás birtokában a rövidítésekkel teletűzdelt világunkban, a ránk zúduló információáradatban sikeresen fognak eligazodni.

A *Rövidítések enciklopédiája* olvasmányának is érdekes, segítségével többek között a technika, a kultúra, a művészetek, a tudomány, a politika és a sport területére tehetünk izgalmas utazást.

A Rövidítések enciklopédiájában feldolgozott szakterületek, rövidítésük és feloldásuk

A szakterület után álló szám kerekítve mutatja, hogy hány fordul elő belőle

államig: államigazgatás 15
állat: állatok 80
ált: általános 1355
biol: biológia 25
chat, SMS: chatnyelv 130
csill: csillagászat 360
egy: egyesület 125
elektr: elektromosság 15
ép: építészet 30
eü: egészségügy 55
fényk: fényképészet 25
film 15
fírat: folyóirat 590
fiz: fizika 255
földr: földrajz 630
gazd: gazdaság 50
geod: geodézia 15
geom: geometria 15
gyógysz: gyógyszerészet 20
had: hadászat 175
hajózás 10
hírk: hírközlés 120
inf: informatika 515
ipar 115
irod: irodalomtudomány 100
jog 85
kat: katonai 30
kém: kémia 35
ker: kereskedelem 35
körny: környezettudomány,
környezetvédelem 40
közg: közgazdaságtan 30
közíg: közigazgatás 215
közl: közlekedés 70

kult: kultúra 175
logiszt: logisztika 30
mat: matematika 40
méd: média 15
met: meteorológia 20
mezg: mezőgazdaság 10
műsz: műszaki 110
műv: művészet 55
népces: népcsoport 10
növény: növénytan 15
nyelv 15
nyelvtud: nyelvtudomány 80
nyomd: nyomdászat 15
okt: oktatás 160
orv: orvostudomány 1510
pénzü: pénzügy 490
pol: politika 510
rég: régies 15
rep: repülés 340
sp: sport 260
számtech: számítástechnika 40
szerv: szervezet 985
szöv: szövetség 310
táv: távközlés 35
tört: történelem 90
tőzsde 45
tud: tudományok általában 140
űrh: űrhajózás 70
üzl: üzleti világ 15
vall: vallás 735
váll: vállalat 40
vegy: vegyészet 235
vill: villamosság 20
zene 95